

Hofors kommun

Beslut för förskoleklass och grundskola efter tillsyn av Lillåskolan i Hofors kommun

Med anledning av den rådande situationen med risker för smittspridning av Covid-19

Skolinspektionen är medveten om att många skolor i dagsläget är påverkade med anledning av Covid-19. Följden kan vara stor frånvaro av personal eller att resurser måste tas i anspråk för nya förhållanden. Vi följer kontinuerligt situationen och hur den påverkar skolsystemet i olika delar av landet. Om du som huvudman behöver längre uppföljningstid kontakta Skolinspektionen för prövning.

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Hofors kommun, som är huvudman för Lillåskolan, att senast den **15 november 2021** vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna i trygghet och studiero.

De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Följande åtgärder är nödvändiga att vidta för att avhjälpa bristerna:

Trygghet

- Se till att rektorn, tillsammans med personalen, kartlägger orsakerna till att tryggheten brister samt de behov som finns i olika årskurser och utifrån denna kartläggning vidtar de åtgärder som krävs för att alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet. (2 kap. 9 och 10 §§, 5 kap. 3 § skollagen, Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar, förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet [SKOLFS 2010:37] med bilaga.)
- Se till att rektorn förankrar de åtgärder som kartläggningen visat är nödvändiga. I detta ingår att förankra överenskomna förhållningssätt och rutiner för att motverka och förebygga att otrygghet uppstår samt ser till och ger förutsättningar för att alla lärare agerar i enlighet med överenskomna förhållningssätt och rutiner. (2 kap. 9 §, 5 kap. 3 § skollagen, Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar.)
- Se till att rektorn, genom att inhämta uppgifter från lärare och elever, följer upp och utvärderar de åtgärder som vidtagits för att tillförsäkra eleverna en trygg skolmiljö. I samband med utvärdering av vidtagna åtgärder ska rektorn också ta ställning till om andra eller ytterligare åtgärder behövs och i förekommande fall besluta om sådana samt se till att dessa genomförs. (2 kap. 9-10 §§ skollagen; Lgr 11, 1 Varje skolas utveckling, 2.8 Rektorns ansvar.)

Studiero

- Se till att rektorn förankrar ordningsregler, överenskomna förhållningssätt och rutiner för att skapa och upprätthålla studiero samt ser till och ger förutsättningar för att alla lärare agerar i enlighet med överenskomna förhållningssätt och rutiner. (2 kap. 9 §, 5 kap. 3 och 5 §§ skollagen, Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar.)
- Se till att rektorn, genom att inhämta uppgifter från lärare och elever, följer upp och utvärderar de åtgärder som vidtagits för att tillförsäkra eleverna en skolmiljö som präglas av studiero. I samband med utvärdering av vidtagna åtgärder ska rektorn också ta ställning till om andra eller ytterligare åtgärder behövs och i förekommande fall besluta om sådana samt se till att dessa genomförs. (2 kap. 9-10 §§ skollagen; Lgr 11, 1 Varje skolas utveckling, 2.8 Rektorns ansvar.)

Ärendet

Skolinspektionen genomförde en riktad tillsyn av Lillåskolan under vårterminen 2021. Lillåskolan är en grundskola med drygt 200 elever i årskurserna F-6. Skolinspektionens beslut bygger på skriftliga underlag från skolans rektor den 11 mars, 7 och 23 april 2021 och digitala intervjuer med elever och personal på skolan den 31 mars och 1 april 2021.

Motivering till beslut

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen). Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället (Lgr 11, 1 Varje skolas utveckling). En skolenhets rektor ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas (2 kap 9 § skollagen). Rektorn beslutar även om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap 10 § skollagen). Rektorn ansvarar även för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och har ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar). Rektorn ska även följa upp skolans ordningsregler och besluta om ordningsregler (5 kap. 5 § skollagen).

Trygghet

Skolinspektionen bedömer att det finns brister när det gäller att tillförsäkra alla elever på Lillåskolan en skolmiljö som präglas av trygghet, eftersom det av utredningen framgår att elever upplever otrygghet i flera situationer under skoldagen.

Utredningen visar att det finns elever som upplever otrygghet på exempelvis raster, i korridorer och vid omklädning i samband med idrottslektioner. Skolan gör egna kartläggningar som bekräftar detta, men det saknas tillräcklig analys av orsakerna till otryggheten. Utredningen visar vidare att det förekommer verbala och fysiska kränkningar mellan elever. Skolan har vidtagit vissa åtgärder i den fysiska miljön med exempelvis närvaro av vuxna på platser, som i kartläggningar konstaterats otrygga, samt organiserat rastaktiviteter.

Sammantaget är skolans åtgärder för att skapa och upprätthålla elevernas trygghet otillräckliga eftersom många situationer under skoldagen, trots insatser, upplevs otrygga av elever. Även om skolan har överenskomna förhållnings- och arbetssätt för att komma tillrätta med elevers otrygghet arbetar den pedagogiska personalen på olika sätt, vilket medför att eleverna blir osäkra på vad som gäller. Konsekvensen blir att elevernas otrygghet inte motverkas på ett effektivt sätt och att arbetet riskerar att bli till stor del reaktivt i stället för proaktivt. Brister i elevers trygghet kan allvarligt påverka deras möjligheter att nå målen för utbildningen.

Enligt skollagen ska utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet (5 kap. 3 § skollagen).

Utredningen visar att det förekommer många otrygga situationer i skolan. I intervjuer med elever, representanter för elevhälsan och lärare framgår att elever upplever mycket otrygghet under rasttid och det finns också tydliga kopplingar till olika platser i den fysiska utomhusmiljön. Elever i lågstadiet berättar att det under raster förekommer att elever blir jagade och att det finns platser, till exempel ett skogsparti, som upplevs otrygga. Även elever i mellanstadiet uppger att rasterna kan kännas otrygga. Flera elever uppger att vuxna inte är tillräckligt tillgängliga så att de kan ingripa om något händer under raster och enligt representanter för elevhälsan kan konflikthantering inkräkta på lektionstiden efter raster. När det gäller trygghet på rasterna lyfter elevhälsans representanter fram de organiserade rastaktiviteterna som positiva, och att det oftast finns vuxna tillgängliga på raster. De rastaktiviteter som skolan anordnar uppfattas dock av mellanstadiets elever främst vara riktade mot yngre elever och även lärarna uppger att de organiserade rastaktiviteterna inte är tillräckliga, vilket gör att många elever inte har meningsfulla aktiviteter på rasterna och oro kan uppstå. Lärarna säger vidare att schemat inte medger att det är tillräckligt många vuxna ute på raster. I intervju med lärare framgår att skolan har haft en socialpedagog som eleverna har kunnat vända sig till, exempelvis under rasttid, men som slutat och inte kunnat ersättas på ett bra sätt.

I samtliga intervjuer framkommer också att flera platser i den fysiska miljön inomhus upplevs otrygga. Eleverna tar i intervju bland annat upp att trängsel i skolans korridorer bidrar till konflikter, och att det är otryggt i omklädningsrummen. Även elevhälsans representanter och de intervjuade lärarna instämmer i att den fysiska miljön är grogrund för otrygghet; att elever sedan länge upplevt utsatthet i

omklädningsrum och att också exempelvis matsal och toaletter identifierats som otrygga platser. Skolinspektionen har tagit del av resultat på skolans egen trygghetsenkät från höstterminen 2020. Där framgår att elever upplever otrygghet, då exempelvis endast drygt hälften av eleverna svarar att de känner sig trygga i matsalen och knappt hälften att de känner sig trygga i omklädningsrummen.

Utredningen visar vidare att ett allt hårdare språkbruk påverkar tryggheten och att acceptansen för att använda ett hårt språk ökar bland elever, samt att elever kan bli utsatta för nedsättande och kränkande behandling, även med inslag av våld, på grund av till exempel ursprung. Detta framgår av intervjuer med elever, med representanter för elevhälsan och med lärare. Enligt flera elever som deltar i intervjuer blir vissa barn retade mer än andra. Eleverna som representerar lågstadiet ger exempel på att de sett elever bli slagna och utsatta för stryptag och att elever bildat ring runt en ensam elev för att skrämja eleven. Även representanter för elevhälsan uppger att slagsmål sker flera gånger i veckan. Eleverna berättar vidare att de varit med om att elever blivit utsatta för att de har mörk hudfärg eller har ursprung i ett annat land, och av representanterna från mellanstadiet uppger tre av de fyra elever att de varit med om att elever med mörk hudfärg fått höra nedsättande kommentarer och någon har också blivit slagen. Även kränkningar på grund av könsidentitet har förekommit, enligt eleverna. Flera elever beskriver också ett allmänt kränkande språkbruk som bidrar till otrygghet och att det ofta händer att elever kallar andra elever "hora" eller andra nedsättande uttryck. I intervjuer med representanter för elevhälsan och lärare bekräftas att språkbruket blir allt hårdare, att acceptansen bland eleverna höjs och att ett hårt språk även förekommer bland de allra yngsta eleverna. Även representanter för elevhälsan och lärare ger exempel på kränkande språkbruk kopplat till både etnicitet och sexualitet. Av skolans trygghetsenkät från höstterminen 2020 framgår att nästan en femtedel av eleverna vet någon på skolan som blir sämre behandlad på grund av att de kommer från ett annat land än Sverige.

Rektorn slår i intervjun fast att skolan gör trygghetsmätningar och konstaterar resultaten, men att analys av orsaker saknas, och därmed saknas riktade åtgärder för att förbättra situationen. Rektorn beskriver vidare en påbörjad långsiktig genomlysning av situationen när det gäller trygghet, men är medveten om att det behövs åtgärder också på kort sikt.

Utredningen visar också att skolans pedagogiska personal inte arbetar på ett enhetligt sätt för att komma tillrätta med otrygghet i skolmiljön. Av intervjuer med representanter för elevhälsan, med lärare och med rektorn framgår att den pedagogiska personalen inte arbetar tillräckligt enhetligt för att motverka och förebygga otrygghet. Samtliga lärare uppger att skolan inte är trygg i nuläget. Bakgrunden är enligt representanter för elevhälsan och lärarna bland annat att den pedagogiska personalen inte har samsyn på de regler och förhållningssätt som är överenskomna, och därför agerar på olika sätt, vilket skapar otrygghet för eleverna. Det har under läsåret varit en period av personalomsättning och medverkan av vikarier, vilket har bidragit till brister i samsynen. Rektorn bekräftar också att skolan saknar ett gemensamt förhållningssätt till hur otrygghet ska förebyggas och motverkas.

Studiero

Skolinspektionen bedömer att studieron har brister. Utredningen visar att det ofta uppstår situationer i undervisningen då eleverna på grund av störningar har svårt att fokusera på sitt skolarbete.

Utredningen visar att studieron varierar beroende på lärare och att personalomsättning och kompetensbrist hos lärare kan ha bidragit till att arbetet för att skapa studiero inte genomförs på ett likvärdigt sätt. Skolans regler är inte heller tillräckligt verksamma. Även om skolan har satsat på kompetensutveckling för att stärka lärarnas ledarskap och åstadkomma ett mera enhetligt sätt att strukturera lektionerna, så har insatsen inte haft förväntad effekt.

Sammantaget är skolans åtgärder för att skapa och upprätthålla studiero otillräckliga. Även om skolan har överenskomna förhållnings- och arbetssätt för att komma tillrätta med elevers bristande studiero arbetar den pedagogiska personalen på olika sätt, vilket medför att eleverna blir osäkra på vad som gäller. Konsekvensen blir att brister i studieron inte motverkas på ett effektivt sätt och att arbetet riskerar att bli till stor del reaktivt i stället för proaktivt. Brister i elevers trygghet och studiero kan allvarligt påverka deras möjligheter att nå målen för utbildningen.

Enligt skollagen ska utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero (5 kap. 3 § skollagen).

Utredningen visar att skolans arbete för att skapa och upprätthålla studiero inte är tillräckligt effektivt, eftersom det dagligen förekommer störningar. I samtliga intervjuer med elever, representanter för elevhälsan, lärare och rektor framgår att det ofta uppstår situationer där elever störs i sitt skolarbete på grund av till exempel hög ljudnivå. Elever i både låg- och mellanstadiet berättar att det ofta förekommer att elever pratar och överröstar varandra så att ljudnivån höjs, vilket medför att eleverna har svårt att koncentrera sig på sina uppgifter. Någon elev beskriver klassrumsmiljön som väldigt högljudd. I elevintervju framkommer vidare att det är ett mindre antal elever som är stökiga på ett sätt som gör att det tydligt påverkar studieron. Lärare och representanter för elevhälsan som deltar i intervjuer bekräftar bilden av att ett mindre antal elever har stor påverkan på studieron, det kan till exempel vara att om några elever har anpassningar och stödinsatser så kan detta påverka andra elevers studiero.

Av intervjuer med elever framgår att studieron varierar med olika lärares förmåga att upprätthålla studiero. I intervjuer med elever beskrivs exempelvis att det inte hjälper när det är stökigt och läraren säger till, eftersom eleverna inte lyssnar på läraren, och att vissa lärare kan bli arga och skrika åt eleverna. I en intervju framhåller elever att en "sträng" lärare kan skapa studiero medan andra lärare säger till "jättetyst" utan att det hjälper. Även om de flesta eleverna känner till att det finns regler för hur eleverna ska uppträda, som eleverna fått vara med och lämna förslag på, så upplever eleverna att det inte fungerar. "I vår klass har vi 12 regler för att inga regler funkar, våra fröknar blir arga på barnen då, det spelar ingen roll hur många regler man sätter, man kan ha 20

regler också”, beskriver en av eleverna på lågstadiet. Ingen av eleverna som representerar mellanstadiet anser att ordningsreglerna följs.

I intervjuer med lärare, representanter för elevhälsan och rektorn framkommer vidare att personalomsättning, som exempelvis inneburit att obehöriga lärare anställts, och bristande samsyn har påverkat arbetet med att förbättra studieron, även om vissa insatser gjorts. Enligt såväl intervjuade lärare som representanter för elevhälsan och rektorn har problemen med dålig studiero till stor del sin grund i att den pedagogiska personalen förhåller sig på olika sätt till gemensamma arbetsätt för att skapa och upprätthålla studiero. Elevhälsans representanter tar upp att de anser att en lärares kompetens och erfarenhet har stor betydelse för förmågan att skapa och upprätthålla en god studiero, men också att elevsammansättningen och den fysiska miljön påverkar. Även de intervjuade lärarna och rektorn ser samband mellan studiero och skillnader i lärares ledarskap och kompetens, samt till hur undervisningen genomförs. Elevhälsans representanter uppger att de bidragit med stöd till lärare med till exempel anpassningar av miljö och material, men fortfarande agerar lärarna alltför olika och har svårt att enas om en samsyn på hur undervisningen ska genomföras på det sätt som bäst stödjer en god studiero. Lärarna tar i intervjun särskilt upp att schemalaggnings begränsar dem från att stödja varandra i arbetet med att förbättra elevernas studiero och att också pandemin påverkar samarbetet, eftersom lärarna inte ses lika ofta och dialogen om gemensamma förhållnings- och arbetsätt blir lidande. Det har lett till att det saknas ett gemensamt arbete och att lärare skapar egna rutiner, utan att rektorn i dialog med lärarna följer upp hur arbetet fungerar, sammanfattar en lärare.

Elevhälsans representanter berättar i intervju att studiero har varit fokusområde för skolan i flera år, och också rektorn refererar till att området är prioriterat inom skolans utvecklingsarbete, men att arbetet främst har präglats av reaktiva åtgärder. Av intervjuer med representanter för elevhälsan, lärare och rektor framgår att en kompetensutvecklingsåtgärds satsning har gjorts för att stärka lärarnas ledarskap, som bland annat innebär gemensam lektionsstruktur för att skapa förutsägbarhet och förebygga situationer där störningar lätt uppstår. I intervjuerna med lärare och rektorn konstateras dock att satsningen inte fått den effekt som avsetts. Rektorn hänvisar till den påbörjade långsiktiga genomlysningen av situationen när det gäller studiero och trygghet, men är medveten om att det behövs åtgärder också på kort sikt.

Motivering till föreläggande som ingripande

Enligt skollagen får Skolinspektionen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna (26 kap. 10 § skollagen).

Då verksamheten vid Lillåskolan inte uppfyller de krav som följer av föreskrifterna som gäller för verksamheten, om alla elevers rätt till en skolmiljö som präglas av studiero och trygghet, föreligger skäl att förelägga Hofors kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta ovan angivna åtgärder för att avhjälpa bristerna.

På Skolinspektionens vägnar

X Joakim Öberg

X Lena Westerman Annerborn

Beslutsfattare
Signerat av: Joakim Öberg

Föredragande
Signerat av: Lena Westerman-Annerborn

I ärendets slutliga handläggning har även utredare Diana Inal deltagit.